

መዝገበ ቃላት (Word List)

የታወኩ ሕዋሳት፡- ከጤናኛ የሰውነት ሕዋሳት ለየት ብለው የሚገኙት ህዋሳት ናቸው።

ወራሪ የካንሰር ሕዋሳት፡- በጣም በፍጥነት በመራባት ከጀመሩበት ትንሽ አካባቢ በማለፍ ሌላውን ክፍል የሚያጥለቀልቁ የካንሰር ሴሎች ናቸው።

አንታይ (HER-2) ፀረአካል ቴራፒ ፡- ይህ የጡትን ካንሰር ለማከም የሚሰጥ የተቃወሰ ሄር-2 ፕሮቲን መድሐኒት ነው።

አሮማቲክ ኢንሂቢተር፡ - የሴቶች የወር አበባ ከቆመ በኋላ ውይም ሲያርጡ በውስጣቸው ሁለተኛውን ወሲባዊ ስሜት የሚፈጥረውን (estrogen) መጠን ለመቀነስ የሚወሰድ መድሀኒት ነው።

አግዜላሪ ሊምፍ ኖድስ፡- በብብት ስር የሚገኝ እጢ የሚመስል ከጡት ቲሹ ፈሳሹን ወስዶ የሚያጣራ ነው።

ባዮፕሲ፡ - ከሰውነት ትንሽ የቲሹ ብጣሽ በማውጣት ከካንሰር መመረዝና ከካንሰር ነፃ መሆኑን ለማወቅ የሚደረግ ቀዶ ጥገና ነው።

ሲ-ኢ.አርቢ-2 ፡- ይህ (HER-2) ጂን ሌላ አማራጭ ስም ወይም ፕሮቲን ነው።

ነፃ ገደብ፡- የካንሰሩን እጢ አካባቢ የሆነው ቲሹ ከካንሰር ሕዋሳት ያልተመረዘና ነፃ መሆኑን የሚያሳይ ነው።

ንክክ-ገደብ፡- የካንሰሩ ሕዋሳት ከካንሰሩ እጢ ውጭ ያለውን ቲሹ ጠርዝ ቀርቦታል ማለት ነው።

ኮሎይድ፡- ይህ ወራሪ ካንሰር ሲሆን በጤናማ ቲሹ ውስጥ በመጣባት እንዲሁም አካባቢውን በመመረዝ ቀስ በቀስ የሚባዛ ካንሰር ነው።

ኮሚዶ፡- ይህ ወራሪ ያልሆነ የማይዛመት የካንሰር ዓይነት ሲሆን ነገር ግን አብዛኛውን ጊዜ ራሱን ችሎ በፍጥነት የሚያድግ ነው።

ክሪቢፎርም፡- ይህም ወራሪ ያልሆነና የማይዛመት የካንሰር ዓይነት ሲሆን እድገቱ አዝጋሚ የሆነ ካንሰር ነው።

ዳክታል ካርሲኖማ ኢን ሳይቱ (DCIS) ፡- ይህ ወራሪ ያልሆነና የማይዛመት ካንሰር ሲሆን አብዛኛውን ጊዜ በወተት አመንጭ ቧንቧዎች ውስጥ የሚገኝ የካንሰር ዓይነት ነው።

ኢ.አርቢ-2፡- የኤች.ኢ.አር-2 ሌላው አማራጭ ስም ነው።

ኢ.አር-አልባ፡- ኢስትሮጂን መቀበያ አልባ የሆነ የካንሰር እጢ ነው።

ኢ.አር-ገብ:- ኤስትሮጂን መቀበያ ያለው የካንሰር እጢ ማለት ነው።

ፊሽ (ፍሉረሰንስ ኢን ሳይቱ ሃይብራዳዜሽን) የሙከራ ምርመራ የኤች.አ.አር-2 ጂን የሙከራ ምርመራ አንደኛው ዘዴ ነው።

ጂን:- የሰውነት ተፈጥሮ ምስጢራዊ አሰራር ሲሆን የሰውነትን ሕዋሳት የመፍጠር አስተዳደራዊውን እድሳታቸውን የሚቆጣጠር የሕይወት መሰረት ነው።

ተቋም-እጢ (Glands) :- ይህ ቃል ጥቂት የተለያዩ ትርጉሞች አሉት። የሕዋሳት ክምችት ሊሆን ይችላል ወይም አንድ የሰውነት ተቋም አንድ ወይም ከዚያም በላይ ለሰውነት አስፈላጊ የሆኑትን እንደ ላብ፤ ወተት፣ ሆርሞንና አስተዳደግን የሚቆጣጠር አንዱ የሰውነት ተቋም ነው። ሌሎቹ ተቋም እጢዎች ደግሞ በደምና በሊምፍ ስራ ውስጥ ያሉትን ፈሳሽ በማጣራት እንዲሁም ከሰውነት በማስወገድ ያገለግላሉ። አንዳንድ ሰዎች ተቋም እጢን (gland) የሚለውን ቃል ሊምፍ ኖድ ነው ብለው ይገልጹታል።

ግሬድ (Grade) :- የካንሰራማው እጢ ሕዋሳት ከጤናማው ሕዋሳት ምን ያህል እንደሚለዩ የሚገልፅ ነው።

ኤች.አ.አር-2 (HER-2) :- ይህ የሰውነትን ሕዋሳት እድገት እድሳት ወይም ጥገና የሚቆጣጠር ጂን ነው።

ሆርሞን-ተቀባይ (Hormones-receptors) :- እነዚህ በጣም ጥቃቅን የሆኑ በሰውነት ውስጥ ያሉ ቦታዎች እንደ ጆሮ ሕዋሳት ከሆርሞን የሚተላለፍ መልዕክቶች (signals) ተቀብለው መልስ የሚሰጡና የሚያስተላልፉ ናቸው።

አይ.ኢ.ችሲ (ኢ.ሙ.ዩ.ኖ.ሊ.ስ.ቶ ኬምስትሪ) የሙከራ ምርመራ እንደኢ.አርና ኤች.አ.አር-2 ስለገጥሙት ለማወቅ የሚደረግ አንደኛው የሙከራ ምርመራ ዓይነት ነው።

ኢንሳይቱ:- ይህ ዓይነቱ ካንሰር ካንሰሩ በጀመረበት የጡት ክፍል ሳይለቅ አይሆንም የሚኖር ወደሌላ የማይዛመት ነው። ነገር ግን ከጊዜ ብዛት ኢንሳይቱ ካንሰር በመበልጸግ ወደ ወራሪ ካንሰርነት ይቀየራል።

ወራሪ ካንሰር (Invasive) :- ይህ ዓይነቱ ካንሰር ከጀመረበት አካባቢ አልፎ ወደ ሌላ አካባቢ የሚዛመት የካንሰር ዓይነት ነው።

ኢንቪሲብ ዳክታል ካርሲኖማ (አይ.ዲ.ሲ) ይህ ዓይነቱ ካንሰር በጡት ላይ ሲገኝ ይጀምርና አልፎ ወደ ጤናማው በጡት አካልና ወደ ቲሹዎቹ የሚዛመት የካንሰር ዓይነት ነው።

የተዛቡ ሕዋሳት (Irregular cells) :- ከጤናማው ሕዋሳት የተለዩ የማይመሳሰሉ ሕዋሳት ናቸው።

ኬ.አይ-67 (Ki-67) :- ካንሰሩ በምን ያህል ፍጥነት እያደገ መሆኑን የሚያሳይ የሙከራ ምርመራ ነው።

ሎብዩላር ካርሲኖማ ኢንሳይቱ (Lobular carcinoma in situ (LCIS)) :- ወተት አመንጭ በሆነው የጡት ክፍል ውስጥ የሚኖሩ ነገር ግን ጤናማ ያልሆኑ ሕዋሳት ናቸው።

ሊምፋቲክ ወረራ (Lymphatic invasion) :- ይህ ማለት የካንሰር ሕዋሳት በሊምፍ ቀዳዳዎች ተገኝተዋል ማለት ነው።

የሊምፍ ኖዶች (Lymph nodes) :- የካንሰር ሕዋሳት ወደ ሌላው የአካል ክፍሎች ከመድረሳቸው በፊት በነዚህ ፈሳሽ በሚያስተላልፈው የሊምፍ ቱቦዎች እነዚህን ካንሰራማ ሕዋሳት አጣረተው የሚያስቀሩ ናቸው።

ማርጂኖች (Margins) :- ከካንሰሩ እጢ አካባቢ የተወሰደ ጤናማ ቲሹ ነው።

ሜዲላሪ (Medullar) ይህ ወራሪ የሆነ የካንሰር ዓይነት ሲሆን አልፎ በጤናኛው ቲሹ አካባቢ በመዝለቅ የሚራባና የሚያደግ ነው።

ወተት አመንጭ ቧንቧዎች (Milk ducts) እነዚህ ጥቃቅን የሆኑ በጡት ውስጥ ወተት አመንጭ የሆኑን ቧንቧዎች ወተቱን ተሸክመው ወደጡት አፍ የሚያመጡ ናቸው።

የወተት ስሮች (Milk lobules) እነዚህ በጡት ውስጥ የሚገኙ ወተት አመንጭ የሆኑ እጢዎች ናቸው።

ሚዩሲኒስ (Mucinous) :- ይህ ወራሪ የሆኑ የካንሰር ዓይነት ሲሆን አልፎ ወደ ጤናማዎቹ ቲሹዎች የሚዛመት ነው።

ካንሰር-አልባ ማርጂን (Negative margin) የካንሰሩ እጢ አካባቢ ያለው ቲሹ ከካንሰር ሕዋሳት ነፃ ነው።

ወራሪ ያለሆነ (None-invasive) :- ይህ የጀመረበትን የጡት ክፍል ሳይለቅ እዚያው ተቀማጭ የሆነ የጡት ካንሰር ነው።

ፓፒላሪ (Papillary) :- ይህ ወራሪ ያለሆነ ካንሰር፣ ካንሰር ካለበት ወደሌላ አካባቢ የማይዛመት ቀስበቀስ ዝግ ብሎ የሚያደግ የካንሰር ዓይነት ነው።

ፓቶሎጂስት (Pathologist) :- የቲሹ ናሙና በመውሰድ በአጉይ መነጻር አይቶ ቲሹው ጤናማ ወይም ካንሰራማ መሆኑን የሚመረምር ሐኪም ነው።

ካንሰር-ገብ ማርጂን (Positive margin) ይህ ከካንሰሩ እጢ አካባቢ ያለው ጤናማ ቲሹ በካንሰሩ ሕዋሳት የተመረዘ ሲሆን ነው።

ካንሰር አቀንቃኝ (Pre-cancerous) : ገና ወደ ካንሰርነት ያልተለወጠ ጤናማ እጢ ነገር ግን ወደፊት ወደ ካንሰርነት ሊለወጥ እንደሚችል ምልክት የሚሰጥ እጢ ነው።

ፒአር-አልባ (PR-Negative) :- ተቀባይ ሆርሞን የሌለው የካንሰር እጢ ማለት ነው።

ፒአር-ገብ (PR-Positive) :- ተቀባይ ሆርሞን ያለው የካንሰር እጢ ማለት ነው።

ሪከረንስ (Recurrence) :- ካንሰሩ እንደገና ተመልሶ ሊበለጸግ የሚችል ነው።

ጥጥር (Solid) :- ወራሪ ያልሆነና የማይሰራጭ ነገር ግን አዝግሞ የሚያድግ የካንሰር ዓይነት ነው።

ኤስ ፌዝ ፍራክሽን ቴስት (S-phase fraction test) :- ካንሰር በምን ያህል ፍጥነት በማደግ ላይ እንዳለ የሚያሳይ የሙከራ ምርመራ ዓይነት ነው።

ደረጃ (Stage) :- የካንሰሩን መጠን መሰረት በማድረግና እንዲሁም ከቆዳ፣ ከጡንቻ፣ ሌሎቹንም ከባቢውን ያሉትን ቲሹዎች በማየት በተጨማሪም የሊምፍ ኖድን መነካካት በማገናዘብ የጡቱ ካንሰር በምን አስጊ ደረጃ ላይ እንደደረሰ የሚያስረዳ ክፍል ነው።

ታሞክሰፊን (Tamoxifen) :- በካንሰሩ እጢ ላይ ኢስትሮጂን ወደ ሆርሞን ተቀባዮች እንዳይደርስ የሚያቆም መድሐኒት ነው።

ቱቢላሪ (Tubular) :- ይህ ከወራሪ ካንሰሮች አንዱ ሲሆን ወደ ጤናማ ቲሹዎች በመዛመት ቀስበቀስ የሚያድግ ወራሪ ካንሰር ነው።

ደም ማሰራጨ ወራሪ (Vascular invasion) :- ይህ ማለት የካንሰር ሕዋሳት በደም ማሰራጨ ቧንቧዎች ውስጥ ገብቶ እንደሚገኝ ነው።